

Eero Nikinmaa

Arviointia suomalaisesta metsäsertifioinnin standardiehdotuksesta

Ympäristötietoisuudesta metsien ekosertifiointiin

Ympäristötietoisuus suuntautui 80-luvun puolen välin jälkeen selkeästi huoleksi lajien säilymisestä. Biodiversiteetin häviämisestä kehittyi yleistä mielipidettä niin laajasti kiinnostava aihe, että jopa poliittisten päättäjien oli se huomioitava omissa toiminnassaan. Poliittiset päättäjät ylintä tasoa myöten osallistuivat 1992 Rio de Janeiron ympäristökokoukseen, josta muodostui eräänlainen välihuipennus luonnon monipuolisuuden säilymiseen tähtäävässä työssä. Turun yliopiston professorin *Jukka Salon* mukaan nouseva ympäristötietoisuus on erityisesti vaikuttanut metsätalouden toimintaympäristöön, koska tutkijaselvitysten mukaan metsätalous on ollut yhdessä kalastuksen kanssa eniten lajien säilyvyyttä uhkaava ihmisen taloudellisen toimeliaisuuden muoto.

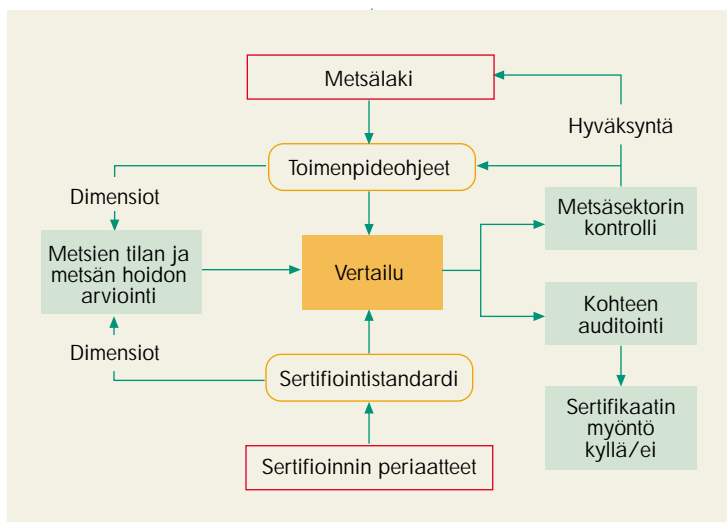
Rion prosessissa ja sitä seuranneilla kansainvälisillä neuvottelukierroksilla on sovittu joukko sopimuksia, joilla on ainakin periaatteessa lain voima ne ratifioinneissa maissa. Koska sopimukset ovat vielä suhteellisen tuoreita, niiden edellyttämien toimintaohjelmien uudistaminen on vasta hiljattain lähtenyt liikkeelle. Professori *Salon* käsityksen

mukaan Suomi on ollut tässä prosessissa keskeisessä asemassa ja kelpaa monessa mielessä esimerkiksi maasta, jossa toimintaohjeita on radikaalisti muutettu.

Viranomaisten laatimat toimintaohjeet eivät ole yksistään tyydyttäneet kaikkia ympäristöjärjestöjä. He eivät luota, että maiden väliset ja viranomaisten valmistelemat sopimukset loisivat kansainvälisesti kattavan, ekologiseen kestävyteen ja sosiaaliseen tasapuolisuuteen pystyvän toimintaohjelmiston. Professori *Heikki Juslin* Helsingin yliopistosta katsoikin ensimmäisten metsäsertifiointialoitteiden nousseen halusta suosia ns. ekologisesti hyvän metsänhoidon mukaisesti tuotettua puuta kansainvälisillä puutuotteiden markkinoilla. Ympäristöpiirit näkivät suoran vaikuttamisen kuluttajien käyttäytymiseen tehokkaana ympäristönsuojelua edistävänä keinona. Tutkimusten mukaan esimerkiksi Suomen kotimarkkinoilla ei metsien sertifiointia tarvittaisi vaan luottamus ympäristövaatimusten huomioimiseen metsän hoidossa voidaan saavuttaa muilla keinoin. Kuitenkin ympäristöarvoihin perustuva tuotannon markkinointi kansainvälisillä markkinoilla on *Juslinin* mukaan tullut jäädäkseen ja kansainvälisesti hyväksytyt ”tuotetakuut” ovat yksi osa tätä prosessia.

Lyhyesti sanottuna metsien sertifiointi tarkoittaa kolmannen osapuolen antamaa määrääaikaista todistusta siitä, että jonkin alueen metsiä hoidetaan ennalta käsin määriteltujen ns. hyvän metsänhoidon standardin mukaisesti. Menestyksekkäs serti-

Kirjoitus on yhteenveto Suomen Metsätieteellisen Seuran, Biologian Seura Vanamon ja Helsingin, Joensuun, Jyväskylän ja Turun yliopistojen järjestämän sertifiointiseminaarin esitelmistä ja keskusteluista.

Kuva 1. Professori Heikki Juslin havainnollisesti sertifiointin ja lakisääteisen metsätalouden valvonnan rinnakkaisuus. Yleisesti ajatellaan, että sertifiointijärjestelmän kriteerit olisivat lainsäädäntöä tiukemmat, mutta optimaalisessa tapauksessa niiden pitäisi lähestyä toisiaan. Mielenkiintoista on, että kummassakin tapauksessa taloudelliset sanktiot kohdistuvat hyväksyttävien kriteerien rikkojaan. Virallisella puolella ne ovat sakkoja ja markkinapuolella tulon menetyksiä, jotka aiheutuvat joko sertifioidun puun alempi hinta tai huonompi kysyntä markkinoilla.

fiointi edellyttää siis järkevästi määritettyä standardia, tehokasta toteutuksen organisointia ja ammattitaitoista henkilöstöä sekä tuotannon ohjauksessa että sertifiointikriteerien täyttymisen tarkastamisessa. Yksi keskeisimpiä kysymyksiä Juslinin mukaan on, kuinka paikalliset standardit sidotaan kansainväliseen kehykseen. Kuva 1 esittää kaaviona, kuinka toisaalta markkinavetoinen ja toisaalta virallinen metsätalouden ”laadun” valvontajärjestelmä ja niiden kehittyminen liittyy toisiinsa.

Suomalainen standardi

Suomen sertifiointiprosessissa työnjako on toistaiseksi toteutunut siten, että kansalaisjärjestöjen, puuntuottajien ja metsäteollisuuden piirissä on valmisteltu ehdotuksia Suomen standardiksi. Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön asettamassa sertifiointitoimikunnassa on pohdittu,

kuinka varsinainen sertifiointityö olisi käytännössä järkevintä toteuttaa. Erillisten aloitteiden jälkeen kansalaisjärjestöt, puuntuottajat ja metsäteollisuus asettuivat lopulta saman pöydän ääreen Suomen metsäsertifiointin standardityöryhmään, jonka ehdotus suomalaiseksi standardiksi valmistui huhtikuun puolella välissä. Standardi muodostaa hyvän pohjan jatkotyöskentelylle, mutta vielä pitää selkeyttää, kuinka käytännön organisaatio toteutetaan ja varsinkin kuinka standardi sidotaan kansainväliseen järjestelmään. Ympäristöjärjestöjen kannattama Forest Stewardship Councilin (FSC) järjestelmä on ainoa kansainvälinen, suoraan metsien tilaan kohdistuva järjestelmä, mutta myös esimerkiksi ISO14000-ympäristöjohtamisjärjestelmän soveltuvuutta metsäsertifiointiin selvitetään.

Vaihtoehtoisena menettelymallina voidaan pitää Ruotsin sertifiointiprosessia, joka sidottiin alusta asti kiinteästi FSC-järjestelmään. Myös Ruotsissa olivat kaikki keskeiset intressipiirit edustettuina

standardin laatimisessa. Ruotsin työryhmän puheenjohtajan, tohtori *Lars-Erik Liljelundin* mukaan FSC:n periaatteen mukaisesti kriteereistä pyrittiin pääsemään yksimielisyyteen. Toistaiseksi tässä ei ole onnistuttu. Pääasiallisina syinä ovat olleet pohjoisten alueiden ristiriidat saamelaisten ja metsäurakoitsijoiden välillä metsien käytön laajuudesta. Myös Ruotsin metsänomistajat ovat suhtautuneet varauksellisesti prosessissa esitettyihin vaatimuksiin. Käsitys Suomen ehkä Ruotsin standardia alhaisemmasta vaatimustasosta on luultavasti vaikeuttanut entisestään prosessia. Liljelund oli kuitenkin sitä mieltä, että myös Ruotsissa päästään ratkaisuun pikapuoliin. Se voi edellyttää, että jotkut osapuolet irtoavat prosessista.

Helsingin yliopiston professori *Jari Niemelän* mielestä pitkällä tähtäyksellä Ruotsin ja Suomen standardin erilaisuus ei tulle kysymykseen. Kuitenkin vaara tähän suuntaan näyttää olevan kehitymässä, koska kaikkein radikaalimmat ympäristöliikkeet vetäytyivät Suomen standardin valmistelusta, kun taas Ruotsissa tuottajajärjestöt ovat enemminkin irrottautumassa prosessista.

Suomen sertifiointistandardia esitellään tarkemmin tässä numerossa työryhmän sihteerin *Hannu Niemelän* artikkelissa. Oleellisena piirteenä standardissa on sen ajateltu soveltamistapa. Suomen standardissa lähdetään siitä, että metsänhoitoyhdistysten liitto hakee sertifikaattia metsäkeskuksen alueelle, ja ainoastaan silloin kun tällä tasolla haku-edellytykset eivät täyty, sovelletaan pienempiä sertifiointiyksiköitä. Suppeampina tasoina on ensin metsänhoitoyhdistyksen taso ja viimein omistajatai omistajaryhmätaso. Sertifiointikriteeristö on laadittu erikseen eri tasoille, vaikka se yleisiltä piirteiltään on tietenkin saman suuntainen eri tasoilla. Laajojen alueiden yhtäaikaista sertifiointia pyritään kustannustehokkuuteen ja tietenkin mahdollisimman suurten pinta-alojen saamiseen sertifiointin piiriin. Paradoksaalista kyllä, eräiden ympäristöjärjestöjen kriittisyys on osaltaan kohdistunut nimenomaan tähän sertifiointitapaan. Heidän mielestään eräänlaiset ”passiiviset” joukkosertifiointit eivät millään lailla innosta metsänomistajia uuteen, ekologisesti kestävämpään metsänhoitoon. Ideaalitapauksessa tällä tavalla olisi kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa kaikkein laajimmin Suomen metsien metsänhoidolliseen tilaan.

Arvostelua on herättänyt se, ettei standardi juurikaan poikkeaa metsälain vaatimuksista. Seminaarisissa kiinnitettiin huomiota kriteerin sanamuotoihin, jotka sallivat tehometsätalouden keinot, kuten lannoituksen, kunnostusojituksen ja kemiallisen vesakon torjunnan myös sertifioiduissa metsissä. Työryhmä kuitenkin painottaa, että kyseessä on kompromissi eri näkemysten välillä ja että myös puuntuotannolliset näkökohdat on hyväksyttävä osaksi kriteeristöä. Työryhmän sihteeri Hannu Niemelä painotti, että sertifiointityön taustana on ollut Suomessa käyty kestävä metsätalouden kansallinen kriteeri- ja indikaattori sekä metsä- ja luonnonsuojelulain valmistelutyö. Näiden seurauksena Suomessa huomioidaan ympäristönäkökohdat jo laakisääteisesti kansainvälisesti korkealla tasolla jolloin sertifiointikriteeristö ei tarvitse poiketa virallisesta tasosta kovin paljon.

Ehdotetun standardin vaikutukset luonnossa

Sertifiointin tavoitteena on edistää ekologisesti kestävä ja sosiaalisesti tasapuolista metsien hyödyntämistä. Sertifiointin vaikuttavuus riippuu sen soveltamisen laajuudesta ja laaditun standardin vaikutuksista sertifioidussa yksikössä. Sertifiointin soveltamisen laajuus riippuu osittain sertifioidun puun kysynnästä, mutta myös kriteerin tiukkuudesta ja soveltavuudesta käytännön puuntuotantoon. Tämän takia sertifiointin vaikutusten analysointi ja standardin etukäteisevaluointi on vaikeaa. Lajistoa ”hyvin” suojeleva, vaativa standardi voi olla ”löyhää” standardia huonompi, koska se ei houkuttele puuntuottajia sertifiomaan puutaan. Toisaalta, jos sertifioidun puun kysyntä on tarpeeksi korkea, sen hintaan kohdistuu nousupaineita, mikä saattaa houkuttaa sertifiomaan. Tässä mielessä standardityöryhmän ratkaisu laatia jonkinlainen standardi valmiiksi nopeasti ja kehittää sertifiointikriteerejä kokemuksen karttuessa vaikuttaa hyvältä ratkaisulta.

Sertifiointikriteerien hyvyys liittyy keskeisesti siihen alueelliseen ja ajalliseen tasoon, joihin niitä sovelletaan. Professori Jari Niemelä Helsingin yliopistosta painotti, että kriteerejä suunniteltaessa täytyisi olla selkeä näkemys mikä on ekologisesti kestävä metsätalouden suunta (standardissa mainittu

tavoitteeksi kehittää metsänhoitoa ekologisesti kestävään suuntaan). Analysoitaessa ihmisen vaikutuksia metsiin täytyy olla selvillä, mikä on lajiston kantojen luontainen vaihtelu, millä alueella tietyn lajin tulisi säilyä ja kuinka taataan elinympäristön ja kannan uudelleenelpyminen eli taataan, ettei tietyn lajiston elinympäristöjen etäisyys naapuristaan kasva liian suureksi.

Niemelä kiinnitti huomiota, että osa esitetyistä kriteereistä oli puutteellisesti perusteltu. Esimerkiksi jättöpuita ehdotetaan jätettäväksi vähintään 5 runkoa hehtaarille muttei osoiteta, mihin puiden jättämisellä pyritään. Kriteerin järkevyyden analyysi edellyttäisi että tiedettäisiin, minkä eliön olosuhteiden parantamista varten puita jätetään. Vasta kun tiedetään tavoitteet ja sertifiointin oletettu alueellinen kattavuus, voidaan tehdä analyysi ehdotetun puumäärän tarkoituksenmukaisuudesta. Kokonaisuuden kannalta saattaisi olla hedelmällisempää säästää vähemmän runkoja, mutta tiiviimmissä ryhmissä. Voi myös olla, että ehdotetut 5 runkoa/ha on tavoiteltujen lajien säilymisen kannalta aivan liian vähän.

Ehdotuksessa ei professori Niemelän mukaan ole myöskään kovin hyvin esitetty, mitkä ovat eri sertifiointitasojen väliset yhteydet. Metsäkeskus- ja metsänhoitoyhdistystasolla puhutaan arvokkaiden luontotyyppien ominaispiirteiden säilyttämisestä ja toisaalta omistajatason sertifiointissa sanotaan, ettei suojellun alueen tarvitse nousta yli 5 %:iin metsäpinta-alasta. Kuitenkin on mahdollista, että metsäkeskuksen tasolla arvokkaan luontotyyppin ominaispiirteiden säilyttäminen tarkoittaa yhden tilan koko pinta-alaa. Luovutaanko silloin arvokkaan luontotyyppin säilyttämisestä koko alueella vai joutuuko yksittäinen omistaja eroamaan laajemman tason sertifiointista ja hakemaan omistajatason sertifiokaattia. Tarkempien tavoitteiden kirjaaminen kriteeristöön olisi auttanut sen järkevyyden evaluointia ja myöskin helpottanut varsinaista sertifiointityötä jatkossa.

Joensuun yliopiston professori *Jari Koukin* mielestä ekologisesti kestävässä metsänhoidossa olisi pyrittävä turvaamaan avainkomponenttien järkävä taso. Nyt esitetyt ohjeet eivät takaa esim. lahoppuun määrän olennaista lisääntymistä sertifioiduissa metsissä, vaikka nimenomaan lahoavan puun lisääminen parantaisi useiden eliölajien elinmahdollisuuksia.

Koukin mukaan esim. lahoppuun osalta tavoitteet esitetään varsin yleisellä tasolla ja yleisinä tavoitteina, joiden toteutumista voi olla vaikea seurata. Metsän luontaisten mutta talouskäytön vuoksi vähentyneiden rakennepiirteiden ennallistaminen metsiin olisi Koukin mielestä Suomen oloissa keskeinen sertifiointiin liittyvä toimi, mutta nyt ennallistaminen puuttuu esityksestä kokonaan. Paikallisesti kohdistuvia kysymyksiä ovat lahoppuun määrä, lehtipuiden osuus ja palaneen puun määrä. Laajemmalla, alueellisella tasolla tärkeitä komponentteja ovat riittävä tasapaino pienpiirteisten metsäkuvioiden ja laajojen yhtenäisten alueiden välillä ja liiallisen metsien pirstoutumisen välttäminen, luonnontilaisten vanhojen metsien riittävän suuri pinta-ala ja uhanalaisten lajien kannalta tärkeiden elinympäristöjen säilyminen.

Toisaalta professori Kouki huomautti, että rajoitus 80 vuotta vanhempien metsien 15 % minimiosuudesta voi johtaa vanhojen metsien määrän pienenemiseen nykyisestä.

Metsäntutkimuslaitoksen professori *Erkki Annilan* mukaan metsien uhanalaisista lajeista yli puolet ovat ns. avainbiotooppien lajistoa, n. 36 % elää lahoppuulla ja n. 10 % yhdistetään puoliluonnontilaisiin tai luonnontilaisiin metsiin, eli kuten Koukin esitti, uhanalaisuuteen voidaan liittää termit lehto, laho ja kulo. Professori Annila piti pyrkimystä kulotuksen määrän lisäämiseen tervetulleena, mutta sen yhteydessä pitäisi nimenomaan kulon voittamia puita jättää metsään. Myös tavallisten jättöpuiden sijasta tulisi pyrkiä jättämään suuria, pian kuolevia tai kuolleita puita, joista saadaan lahoppuuta. Kaksi kolmasosaa uhanalaisista lajeista on kuitenkin niin harvinaisia, että on aiheellista kysyä, onko yleensä mahdollista saada ne runsastumaan jollakin toimenpiteellä.

Miten sertifiointistandardissa muistettiin ihminen

Sosiaalisen tasa-arvoisuuden yhtenä keskeisenä edellytyksenä on, että ihmiset pääsevät aktiivisesti vaikuttamaan itseään ja lähiympäristönsä koskeviin päätöksiin. Tutkija *Marjatta Hytösen* (Metsäntutkimuslaitos) mielestä sertifiointin kriteeriehto- tuksessa sosiaaliset näkökohdat olivat erittäin sup-

peasti edustettuina. Myös *Ilkka Eisto* (Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos) huomautti, nykyinen sertifiointiehto huomioi huonosti eri näkökannat ja käyttötavoitteet. Standardityöryhmän koostumuksessa ei huomioitu tasa-arvolain vaatimuksia ja maan alueellinen edustavuus oli puutteellista. Varsinaisissa kriteereissä oli sosiaalisia kysymyksiä käsitteleviä kriteerejä lähinnä jokamiehen oikeuden turvaaminen ja saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytyksistä sopiminen valtion metsissä. Huolimatta vaikeasta työllisyystilanteesta varsinkin joillakin metsätaloudellisesti merkittävillä alueilla, varsinaisiin kriteereihin ei ollut otettu esimerkiksi työllisyyttä tukevia kriteerejä.

Osallistava suunnittelu huomioitiin metsäkeskustasolla metsätalouden tavoiteohjelman laadinnassa. Kuitenkin ihmisten henkilökohtaisten tavoitteiden huomioiminen tällä tasolla on vaikeaa. Ilkka Eisto olisi toivonut kriteereissä suurempaa rohkaisua aktiiviseen metsänhoitoyhdistystason tai jopa kylätason metsäsuunnitteluun. Irrallinen tavoiteohjelma ei vastaa tarkoitustaan jos sitä ei ole liitetty aktiiviseen suunnitteluprosessiin, jossa konkreettiset tavoitteet pikkuhiljaa muodostuvat iteratiivisena prosessina. Hytönen olisi myös toivonut kriteerien edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoisuutta metsien käyttöön liittyvässä päätöksenteossa.

Sertifiointiin liittyvään päätöksentekoon osallistumista vaikeuttaa myös puutteellinen ja hajanainen tietämys. Sertifiointiprosessiin liittyy kansalaisryhmiä metsän omistajista lopputuotekuluttajiin, jotka ovat vielä eri maiden kansalaisia. Kuitenkin jo Suomen tasolla menestyksekkäs sertifiointi ja eri kansalaispiirien sitoutuminen tämän tyyppiseen toimintaan edellyttää laajaa keskustelua.

Yksi vaikeimmista sertifiointiin liittyvistä sosiaalisen epätasa-arvon piirteistä liittyy köyhyyteen. Jos sertifiointi ei nosta puutuotteiden hintaa niin paljon kuin se rajoittaa puun kasvatusmahdollisuuksia, muodostuu siitä taakka eniten puun myynnistä riippuville metsänomistajille. Sertifiointi voi jopa huonontaa heidän tulonsaantimahdollisuuksiaan. Konkreettisen ehdotuksen tutkija Ilkka Eisto esitti painavan hyvityskriteerin käyttöä, jolla joidenkin muiden kriteerien täyttymättömyys voitaisiin korvata. Kriteerinä voisi olla se, että tilalla tai alueella on toteutettu työllistäviä maiseman tai ympäristön hoitotoita.

Hytönen huomautti, että Suomessa on laajaa asiantuntemusta erilaisten toimenpiteiden sosiaalisten vaikutusten arvioimiseksi. Tämän ammattitaidon mukaansaaminen jatkossa sertifiointikriteerien laadintaan auttaisi kehittämään niitä todella ympäristön ja ihmisen hyvinvointia edistäväksi keinoksi nykyisen, aika yksipuolisesti luonnonhoitoa korostavan standardin sijaan.

Kuinka laajat markkinat sertifioidulle puulle on olemassa?

Sertifiointin vaikutus on voimakkainta teollistuneissa puuntuottajamaissa, kuten Suomessa, Ruotsissa ja Kanadassa, joissa metsäteollisuus on pääosin vientiteollisuutta, koska sertifiointi vaikuttaa nimenomaan maailmanmarkkinoitten kautta. Sen sijaan kehitysmaissa keino puree huonommin, koska suurempi osuus tuotannosta menee kotimarkkinoille, joilla sertifiointi ei ainakaan vielä näytä toimivalta vaihtoehdolta.

Markkinat sertifioidulle puulle ovat professori Juslinin mukaan jo olemassa. Useat saksalaiset puun ostajat edellyttävät ekologisesti kestävästä puuntuotantoa ja englannin puunostajaryhmä Target Group 95 vaatii nimenomaa FSC-sertifioitua puutavaraa. Myös monissa muissa Keski-Euroopan maissa on vastaavia ostajaryhmiä, joiden osuus kokonaismarkkinoista on kuitenkin vielä pieni. Esimerkiksi Target Group 95 hallitsee vain n. 15 %:a Ison-Britannian raakapuumarkkinoista. Toisaalta sertifiointista voi Juslinin mukaan muodostua varsin voimakas markkinaeste. Esimerkiksi Target Group 95 on antanut ymmärtää lopettavansa puun ostot Suomesta, jollei tšekäläiselle puutavaralle saada FSC-sertifikaattia ja vastaavaa tavaraa on saatavilla riittävästi esimerkiksi Ruotsista.

Metsäteollisuusyritysten markkinoinnissa ympäristöarvotetut tuotteet ovat erikoistuotteita. Niiden ja ns. normaalituotteiden hinnanmuodostus on erilainen. Professori Juslinin mukaan ympäristöystävällinen toiminta lisää positiivista markkinakuvaa. Markkinoilla on myös selkeästi ”vihreämpiä” osia, joiden suhdanneherkkyys ei mahdollisesti ole niin suurta kuin muiden segmenttien. Asiakkaat vaativat yhä enemmän ympäristöystävällisiä tuotteita, mutta toisaalta niistä ei olla vielä valmiita maksa-

maan oleellisesti korkeampaa hintaa. Puusta jalostettujen tuotteiden osalla lisäongelman aiheuttaa puun alkuperän todentaminen. Tuotantoketjuissa pitäisi sertifioida puu pitää erillään muusta puusta, mikä vaikeuttaa tuotannon rationalisointia.

Metsän omistajien kannalta sertifiointiin aiheuttamat kustannukset ja vaikutukset puuntuotantokykyn ovat oleelliset huolenaiheet. MH *Asko Niemi* MTK:sta mainitsi, että tehtyjen selvitysten mukaan nykyhetkellä sertifiointin nettotulovaikutus olisi keskimäärin n. 5 % tuottajien tulotasoa alentava vaihdellen tilakohtaisesti 2 ja 15 %:n välillä. Lisäksi muuttuvien käsittelymenetelmien pitkäaikaisia vaikutuksia puuntuotantoon on vaikeaa arvioida. Jos laskevat tulot eivät kompensoidu nousvilla hinnoilla, ei ole vaikeaa nähdä, miksi metsänomistajat suhtautuvat epäluuloisesti sertifiointihankkeisiin.

Tutkimuksen rooli sertifiointistandardien kehittämisessä

Työnsä päättäneellä metsäsertifiointin standardityöryhmällä oli käytettävissä tieteellinen asiantuntijaryhmä, joka koostui eri yliopistojen ja tieteellisten seurojen edustajista. Ryhmää ei kuitenkaan aktiivisesti hyödynnetty varsinaisessa standardin valmistelutyössä vaan se lyötiin lukkoon eri intressipiirien muodostaman työryhmän neuvotteluissa. Toki työryhmällä oli käytössään se asiantuntijatie-to, jota oli käytetty kansallisten kestävän metsätalouden kriteerien ja indikaattorien valmistelussa. Tieteellisiä asiantuntijoita kuunneltiin myös yhdessä yhteispalaverissa, mutta tällöin ehdotus standardiksi oli jo varsin pitkällä, eikä siihen olisi voinut tehdä suuria muutoksia. Tässä suhteessa Suomen prosessi poikkesi Ruotsin vastaavasta, jossa tohtori Liljelundin mukaan tutkijat olivat avainasemassa alkuvaiheessa varsinaisten kriteerien määrittelyssä. Eri intressipiirien väliset neuvottelut alkoivat pääasiassa vasta tältä pohjalta.

Metsäsertifiointin standardityöryhmä on standardia tehdessään kirjannut tarpeen seurata ehdotetun standardin toteutumista ja sen vaikutuksia sekä parantaa aktiivisesti tehtyä ehdotusta viiden vuoden välein kertyneeseen tutkimustietoon perustuen. Kuitenkaan työryhmä ei ole voinut osoittaa, kuinka

konkreettisesti taataan aiheeseen kohdistuva tutkimus. Professori Niemelä painottaakin, että jatkossa olisi saatava tarkempi selvyys siitä kuka tutkii, mitä halutaan tutkittavan ja kenen rahoituksella työ tehdään.

Professori Jukka Salo kertoi työryhmän työn valmistuneen siinä mielessä hyvään aikaan, että Suomen Akatemiassa on toukokuussa alkamassa laaja kansallinen biodiversiteetti-tutkimusprojekti, joka tulee tuottamaan selkeästi uusia tutkimustuloksia käytettäväksi myös sertifiointin kriteerien kehittämiseksi. Akatemian hanke on 5-vuotinen ja sen ensimmäisellä kolmi vuotiskaudella rahoitetaan 55 hanketta yhteensä 66 miljoonalla markalla. Tutkimusohjelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota metsien hyödyntämisen ja biodiversiteetin säilynteen väliseen yhteyteen. Tutkimustulosten ja sertifiointistandardin kehittämisen kautta Suomella on kaikki edellytykset tulla myös markkinavetoisen metsäluonnonsuojelun esimerkkimaaksi.

Loppuyhteenvedo

Professori Salo huomautti, että metsien sertifiointi ei ole kuin yksi keino metsäluonnon lajirunsauden säilyttämisessä, vaikka se onkin saanut varsin runsaasti palstatilaa tiedotusvälineissä. Sertifiointi kohdistuu aina taloudellisesti hyödynnettäviin metsiin, eikä se korvaa alueiden rajaamista talouskäytön ulkopuolelle suojelualueiksi. Toimenpiteet ovat toisiaan tukevia.

Sertifiointi asettaa suuren ammatillisen haasteen metsäluonnon ja sen taloudellisen hyödyntämisen parissa toimiville asiantuntijoille. Todennettuun tietoon perustuvat, paikallisiin olosuhteisiin ja kertyneeseen kokemukseen perustuvat kriteerit ovat yksi osa työskentelyä. Yhtä tärkeää roolia näyttölee sujuvasti toimiva ja luotettava sertifiointiorganisaatio ja varsinaista toimintaa metsäluonnossa ohjaavien ja sertifikaatteja myöntävien ammattilaisten tietotaito. Tähän toimintaan liittyy professori Salon mukaan selviä ongelmia, kuten paikkaan sidotun tiedon vähäisyys, puutteellinen tieto suojelualueiden edustavuudesta, talousmetsien arvokkaiden luontokohteiden vielä sangen huono tuntemus, eri tietojärjestelmien huono yhteensopivuus ja nykyisin kaiken tiedon yhä laajempi maksullisuus. Toisaalta

Suomen tilannetta helpottavat erittäin toimiva valtakunnan metsien inventointi ja uhanalaisten kasvien ja eläinten luettelointi. Jo tähän mennessä voidaan sanoa, että ympäristöarvojen laajempi huomioiminen metsien hoidossa ja sertifiointiprosessi ovat yhdistäneet metsien hyödyntämisen ammattilaiset ja biologit keskustelemaan saman pöydän ääreen. Jatkossa yhteistyön tiivistäminen entisestään on eräs onnistumisen perusedellytyksistä.

Metsien sertifiointi on epäilemättä tullut pysyväksi keinoksi edistää ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämpää metsänhoitoa. Siihen kuitenkin liittyy joukko ongelmia, joista vähäisin ei ole kansainvälisen järjestelmän vakiintumattomuus. Standardityöryhmän ehdotuksen myötä Suomi on astunut aimo askeleen eteenpäin saavuttamalla kansalliseen konsensukseen sertifiointikriteeristöstä. Jatkossa on oleellista, että tämä kansallinen sopimus

saadaan osaksi kansainvälistä ja toimivaa järjestelmää ja että sertifiointin käytännön organisaatio saadaan toimivaksi. On mielenkiintoista nähdä kuinka pitkälle kansallista konsensusta kunnioitetaan maailmanlaajuisissa organisaatioissa ja kuinka ekologisesti samankaltaisten alueiden mahdollisesti poikkeavat standardit voidaan sisällyttää samaan systeemiin. Näiden kysymysten onnistunut ratkaisu tulee jatkossa olemaan avainroolissa pyrittäessä pääsemään metsien sertifiointille asetettuihin tavoitteisiin.

■ Eero Nikinmaa on tutkijana Helsingin yliopiston metsäekologian laitoksessa.